

tehát a rejtett tantervekről is gondolkodnunk, vagyis arról, hogy a múltra vonatkozó ismereteken és integrációs kereteken kívül mi az az útravaló, mi az a háttér, amit nyújtani kell az utánunk jövőknek. Még egy gondolatot az elhangzottakhoz. Valóban kiváló eredményeket produkáltak a magyar iskolások diákolimpiákon vagy nemzetközi felmérések eredményei szerint. Ebben csak az a probléma, hogy ezt a tudást, tudományos logikát és szintet csak egy szűk elit tudja elérni. Ugyanakkor az emberek többsége nem tudja az adóját kiszámítani, nincs tisztában az alkotmányos jogaival, és híjával van sok olyan társadalomismereti tudásnak, egyszerűen a hétköznapi élethez szükséges tudásnak – például az újságolvasási gyakorlatnak –, ami nélkülözhetetlen az életben. Tehát: legyen társadalomismeret, épüljön be a történelemtanításba, és vizsgáljuk meg, hogy mi a mondandója annak a történelemszemléletnek, amit képviselünk.

Závodszy Géza: Íme, megint egy evidencia. Annak tekintem ugyanis, hogy a történelem – én magam is így tanítom – millió módon kapcsolódik olyan jelenségekhez, amelyeket a gyermekek látnak, átélnek. Például ilyen a madéfalvi veszedelem. A sikeres alkalmazás azonban tanárfüggő dolog. A tanárképzés sokat tehet azért, hogy a történelemtanárok képesek legyenek összekapcsolni a történelem anyagát a gyermekek közvetlen tapasztalataival. E feladat teljesítésével azonban nem oldódik meg az a probléma, tudják-e a tanulók például, hogy mi az a GDP, milyen csatornákon keresztül és milyen lehetséges elvek szerint megy végbe a nemzeti jövedelem újraelosztása stb. Meggyőződésem, hogy ezeknek az ismereteknek más tantárgyi keretek között más tevékenységekben van a helyük, és nem szabad velük a különben folyamatosan megújításra váró történelmet terhelni. Hajlamosak vagyunk arra, hogy újra meg újra fölfedezzük a meleg vizet. Gondoljunk csak arra, hogy Schlözer Göttingenben már az 1770-es években megszervezte a maga újságolvasó kollégiumait. Magyar tanítványai hazajöttek, és megteremtették a magyar nyelvű újságírást, s tanították az újságolvasást. Sőt, még a magyar nyelvű sajtó megszületése előtt szerkesztettek latin nyelvű újságot, hogy a gyerekek az iskolában a latin nyelvet gyakorolva statisztikát, államtudományt, ha tetszik „jelenismeret”-et tanuljanak. Ha nekem bármi részem lett volna a NAT-ban, akkor valószínűleg javasoltam volna: valahol történjék utalás arra, hogy az iskolák kíséreljenek meg olyan foglalkozást – szándékosan nem mondok tantárgyat – beépíteni a programjukba, amelynek keretei között a gyerekeket újságolvasásra, napilapok, hetilapok olvasására, vitatására tanítják, szoktatják. Eligazítást a tanulók a jelen problémáiban csak egy ilyen típusú foglalkozás vagy tantárgy és nem a történelem keretében kaphatnak.

Jakab György: Magam is médiaismeret-órákat próbálok szervezni az iskolában. Sajnos azonban praktikus problémává kezd válni, hogy az új ismeretek nem férnek be az iskola rendszerébe. Miklós az előbb azt mondta, a történelmi ismeretek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy eljussunk a jelenhez, s igaza van. Csakhogy az iskola óraszámát végül is éppen a hagyományos tantárgyak időigénye miatt nem fogja beengedni a jelenről szóló ismereteket. Hiába szeretnék társadalomismeretet tanítani, amikor szabályozva van az oktatással tölthető idő az iskolában, s a hagyományos tantárgyi struktúra azt kívánja, hogy ezalatt matematikát, történelmet, magyart és más tárgyakat kell tanítani, s ezek az adott óraszámot kitöltik.